

-Araştırma Makalesi-

İşgal Edilen Beden, Farklılaşan İnsan Ve Beden Kıyametleri: “The Host” Filmi Üzerine Çokkültürcülük Perspektifinden Bir İnceleme

Mikail Boz*

Özet

Bilimkurgu sinemasında öne çıkan konulardan biri işgalci bir varlık tarafından toplumdaki bireylerin benliğini ve kimliğini yok etmeye dönük çabaları görünür kulan “istila” filmleridir. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra yoğunluk kazanan bu filmler, çeşitli ideolojik korkulardan kaynak bularak dünya dışından gelen yıkıcı ve tehditkâr beden istilalarını öne çıkarmaktadır. “Beden kıyameti” türü olarak ifade edilebilecek bu türde filmler, kişinin kendi benlik ve kimliğini kurması kadar ötekiyi imgeleme anlamında önemli bir referans sağlamaktadır.

Bu çalışmada bu türden beden kıyameti motifi Andrew Niccol’ün yönettiği Göçebe (The Host, 2013) filmi üzerinden incelenecektir. Filmde “ben” ve “öteki” dikotomisinden yola çıkıldığı varsayımından hareket eden çalışmada, sosyal bilimlerde öne çıkan yaklaşımlardan “atomculuk” (atomism) “bütüncülük” (holism) eleştirel bir perspektifle film üzerinden ele alınmış, Brian Fay’ın ortaya koyduğu “etkileşimcilik” (interactionism) ve “angajman” (engagement) yaklaşımlarının ortaya koyduğu öteki ile diyalektik bir etkileşimin olanakları film anlatısı ve imgeler üzerinden sorgulanmıştır. Film aynı bedende yaşayan biri işgalci ötekisi insanı iki “ruhun” savaşının getirdiği kimlik ve benlik kargaşası, her iki dünyada da ötekileştirme gibi olguları ortaya koysa da, ütopyayı “eğlenceli” olmadığı için yadsımakta, ötekiyi antropomorfik bir düzlemde hareket ettiği ölçüde “taraf değiştirdiği” zaman kabullenmektedir. Bu bağlamda öteki olmak ve farklılaşmak temelde bir bastırma süreciyle ilintilendirilmektedir.

Anahtar Kavramlar: Beden kıyameti, Benlik, Farklılık, atomculuk, bütüncülük, çokkültürcülük, angajman

*Doç. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, İletişim Fakültesi Yozgat, Türkiye

E-Posta: bzmikail@gmail.com

ORCID : 0000-0003-4276-1521

DOI :10.31122/sinefilozofi.871820

M. Boz. (2021). İşgal Edilen Beden, Farklılaşan İnsan ve Beden Kıyametleri: “The Host” Filmi Üzerine Çokkültürcülük Perspektifinden Bir İnceleme. *Sinefilozofi Dergisi*, Özel Sayı (3), 330-347. <https://doi.org/10.31122/sinefilozofi.871820>

Geliş Tarihi :31.01.2021

Kabul Tarihi :27.04.2021

-Research Article-

The Occupied Body, Differentiating Human and Body Apocalypse: A Study from a Multiculturalist Perspective on “The Host”

Mikail Boz*

Abstract

One of the prominent subjects in science fiction cinema is the “invasion” films that make visible the efforts to destroy the self and identity of individuals in the society by an alien. These films, which gained intensity after the Second World War, stem from various ideological fears and highlight the destructive and threatening body invasions from outside the world. Films of this type, which can be expressed as the “body apocalypse” or “host-apocalypse”, provide an important reference in terms of imagining the other as well as establishing one’s own self and identity.

In this study, this kind of body apocalypse motif was examined through *The Host* (2013) movie directed by Andrew Niccol. The film is based on the dichotomy of “self” / “other” and “atomism”, “holism”, one of the prominent approaches in social sciences, has been criticized through the film. The possibilities of a dialectical interaction between the self and the other that Brian Fay’s “interactionism” and “engagement” approaches put forward were questioned through the film narrative and images. Although the film reveals phenomena such as marginalization in the cultural universe of the occupier and the occupied, it denies utopia because it is not “fun”. Aliens are accepted as long as they act anthropocentrically, that is, they change sides and join human resistance and give up their will for radical difference from the dominant cultural values of humanity. In this context, being the other and being different is basically associated with a suppression process.

Keywords: Body apocalypse, Self, Difference, atomism, holism, multiculturalism, engagement

*Assoc. Prof. Dr., Yozgat Bozok University, Faculty of Communication, Yozgat, Turkey

E-Posta: bzmikail@gmail.com

ORCID:0000-0003-4276-1521

DOI: 10.31122/sinefilozofi.871820

M. Boz. (2021). İşgal Edilen Beden, Farklılaşan İnsan ve Beden Kıyametleri: “The Host” Filmi Üzerine Çokkültürcülük Perspektifinden Bir İnceleme. *Sinefilozofi Dergisi*, Özel Sayı (3), 330-347. <https://doi.org/10.31122/sinefilozofi.871820>

Received: 31.01.2021

Accepted: 27.04.2021

Extended Abstract

*One of the prominent subjects in science fiction cinema is the “invasion” films that make visible the efforts to destroy the self and identity of individuals in the society by an alien. As seen in the first examples of H. G. Wells’ book *The War of the Worlds* dated 1898, an alien race far more advanced than the level of development of humanity in such films generally attempts to destroy humanity by embarking on a wide-ranging invasion on the earth. After the Second World War, a sub-genre of sci-fi cinema (one of the first examples is *Invasion of the Body Snatchers* (Don Siegel, 1956), where alien beings took over human bodies. After World War II, a sub-genre began to develop in sci-fi cinema, where aliens took over the human body, as one of the first example seen in *Invasion of the Body Snatchers* (Don Siegel, 1956). In these films, an alien race often comes secretly, and it spreads by controlling people’s consciousness and bodies. It is claimed in the literature that these films, which are associated with the political atmosphere of the Cold War period, are rooted in various ideological fears. It is possible to classify these movies as apocalyptic movies. It is not only physical existence and life that are under threat, but also body and identity. Therefore, in this study, these types of invasion movies are considered as “body-apocalypse” or “host-apocalypse”.*

*In this study, this kind of body apocalypse motif was examined through *The Host* (2013) movie directed by Andrew Niccol. The film is based on the dichotomy of “self” / “other” and “atomism”, “holism”, one of the prominent approaches in social sciences, has been criticized through the film. The possibilities of a dialectical interaction between the self and the other that Brian Fay’s “interactionism” and “engagement” approaches put forward were questioned through the film narrative and images. Thus, it becomes important to avoid rigid dichotomies, to think similarity and difference as relative terms, to differentiate by emphasizing learning and development, and to see the multidimensional change in social relations. The multiculturalist approach, which examines individuals not as isolated monads, but as fused and interacting hybrids, asserts a self-reflexive responsibility, suggests engaging with others and being active. In this context, the film was questioned based on the principles put forward by Fay, and the appearance of the interaction with the other in the film was tried to be revealed.*

The film is about the battle of two “souls” living in the same body, one occupant and the other human. The war for this embodiment leads both to question their identity and self. Although the displaceability of body and identity allows social actors to look at their own existence from the outside and question it self-reflexively, the traces of this are not seen much in the film. Skepticism towards others is a dominant element in the film. Towards the end of the film, there is an effort for rapprochement and common language between the parties. The main problem is the suppression of the human consciousness in the captured bodies and the effort of the repressed consciousness to capture their own body and reach a happy ending. On the other hand, the film is skeptical of an alternative and utopian discourse on issues such as the end of war and violence, the healed of nature, the prevalence of courtesy and honesty, which are presented in the background of the occupation at the beginning of the film. Although the film reveals phenomena such as marginalization in the cultural universe of the occupier and the occupied, it denies utopia because it is not “fun”. Aliens are accepted as long as they act anthropocentrically, that is, they change sides and join human resistance and give up their will for radical difference from the dominant cultural values of humanity. In this context, being other and being different is basically associated with a suppression process. What is seen in the film for aliens is that the means of defining their identities with their own criteria are completely taken away. Through the domestication and inclusion of the other, they are forced to join the values of American culture. Although the film presents a creative description of the discontinuity of identity and the loss of the sense of ownership of the body, both at a metaphorical level and for possible situations in the near future, it seems to focus on the anxiety and traumas that the subject will create rather than the new opportunities brought by such disembodification for human and the other. In this respect, it is possible to count the film among anti-utopian works in general.

Giriş

İnsan varoluşunun “doğası”, kişiyi bir “Ben” olarak kodlayacak ve konumlandırarak toplumsal ilişkiler üzerine kuruludur. Canlının anne karnındaki ilk evrelerinde birey belli duyuş ve duyuşlara sahiptir ama düşünce dil olmadığı sürece imgeseldir. Önce anne-baba, sonrasında yakın çevre ve toplum bebekte benlik oluşumunu sürekli destekler; ona çeşitli bilişsel ve motor beceri oluşturacak davranışları öğretir ve tepki bekler. Bununla birlikte bebekte oluşturulmaya çalışan kerameti kendinde menkul soyut bir benlik değil, toplumsal benliktir. Bebek en geniş anlamda, toplum ve evrenle süregelen ilişkiler kuracak zihinsel haritalara sahip olup bunu simgeleştirme yeteneğine kavuştuğunda toplumsal benliği, (bütünüyle icat edilmese bile) benliğin topoğrafik merkezi kurulmuş olacaktır.

Kişinin dünyadaki varoluşu, kendini büyük ölçüde edimlerin sıralılığı yoluyla gösteren zamansallık, hareketin ve oluşun devamlılığı ve yaşamı sarıp sarmalama yeteneği bakımından bireyi toplumsal ilişkilerin merkezinde hissettirecek bir sarmalanma boyutu olarak uzamsallık üzerine kuruludur. Zaman eylemlerin oluşu ve sıralılığı, sürekliliği ve üst üste binmişliğinin hafızada tespitiyle deneyimlenir. Dünyaya bakış kişinin kendini merkezde duyumsadığı bir perspektif ve bunun getirdiği ilişki ağları üzerine kurulmuştur. Böylece birey sadece kendini dünyada sarıp sarmalanmış bir akışın eyleyeni değil, kontrol ve güç eyleyebilen, bir mekânın hükümdarı olarak duyumsar. Bu mekân bedendir. Dünya ile kurulan etkileşimin de öncül kaynakları beden üzerinde artan kontrolün planlanlanmış organize edimlere izin vermesi, kişinin bu türden bir kontrollü eylemler dizisini yaparak kendini yetkinleşmiş, gelişmiş, ilerlemiş duyumsamasıyla ilintilidir. Merleau-Ponty'nin belirttiği gibi “Kendi bedenimi belli tutumlar ve belli bir dünyaya yönelik güç olarak hissedirim” (2020, p. 476). Çoğu zaman gelişmek, yetkinleşmek belli nesnelere üzerinde sağlanan bir kontrol değil, aynı zamanda bu kontrolü dışsallaştıran bedenin eylemleri, organları üzerinde artan denetim ve kontrol ile ilgilidir. Örneğin bir ressamın nesneleştirdiği eser, bir zemin üzerinde boya ve şekillerin işlenebilmesi yanında bu çizim ve kompozisyonu yaratabilecek bir yetenek, el ustalığı kazanımıyla da ilgilidir. Parmaklar üzerinde denetim, onları doğru ve fırça ile uyumlu bir şekilde hareket ettirme, eserin niteliğine göre görme ve duymada bir hassaslaşma/farklılaşma ve motor becerilerin gelişimi bu türden kendini dışsallaştırma ya da “kendini gerçekleştirme” için anahtar görevi görmektedir. Dolayısıyla beden Kartezyen anlayışta “ruh ve beden” olarak bölündüğünde bile salt bir yerleşim yeri değil, ruhun kendini eyleme kattığı, cisimleştirdiği bir mekân olma özelliği göstermektedir. Bu bağlamda kendisini bir bedeni kontrol eden “yazılım”, o bedene eylemliliği veren bir “ruh” ve “öz” olarak kavrama biçimi bedeni bir açıdan yabancılaştırır ona karşı mesafe duygusu yaratırken öte yandan onunla bir sahiplik ilişkisinin gelişmesine yol açmaktadır.

Beden öznenin kendini yapılandırdığı uzamdır. Bu yüzden sinemadaki beden kıyametleri türü (büyük ölçüde yabancı bir uzaylı türün dünyada gerçekleştirdiği istila ve beden kontrolü) çok önemli bir yere sahiptir. İstila edilen sadece beden değil, kendisi de aslında bir bedeni istila etmiş olan ve öznelliğini bunun üzerine kuran bir “bakanın” eyleyen yeteneğinin zayıflatılmasıdır. Bu tür öznenin yerinden edilmesi, özne yerine nesneleşme, konuşan yerine dinleyen, kontrol eden yerine kontrol edilen olma korkusunu dışa vurmaktadır. Çünkü “Bir bedenim olduğu ölçüde, başkasının bakışı altında nesneye indirgenebilirim ve onun için bir kişi olmaktan çıkabilirim veya tersine, onun efendisi olabilir ve ona bakabilirim” (Merleau-Ponty, 2020, p.237). Doğal olarak ötekiye dönük korkuların dışavurumu olarak görülen beden istilasını alt türü, beden, kimlik, efendi köle diyalektiği gibi konularda tartışma imkânı sağlamaktadır. Bu tür kişinin kendine ait olarak duyumsadığı, kontrolünü sağladığını düşündüğü, bir merkez olarak imgeleyip diğer nesnelere yakın uzak, aşağı yukarı gibi boyutlarda değerlendirebildiği bir mekânın/bedenin kaybedilmesiyle ilişkilidir.

Hem ötekiyle bir etkileşim olarak kimlik ve benlik yitimi metaforu hem de yakın gelecekte olası bir beden istilasını biçiminde ortaya çıksın, bu çalışma bilimkurgu sinemasında bir alt tür olarak ortaya çıkan beden istilasının (*body snatcher*) ya da konakçı/beden kıyametinin

(*host-apocalypse* ya da *body-apocalypse*) kimlik ve beden üzerinde olası yıkıcı etkilerine ve olası durumda ötekiyle etkileşimin niteliğine yoğunlaşmaktadır. Sontag'ın vurguladığı gibi bilimkurgu sinemasındaki karakterler sürekli "götürülmeye" karşı mücadele edip insan olma ayrıcalıklarını ve hallerini korumak isterler (2015, p. 293). Bu durum ötekiyle etkileşimi insanlar için bir tehdit olarak ortaya çıkarmaktadır. Fay'ın belirttiği gibi sosyal bilimlerdeki temel sorunlardan biri ötekileri anlamamanın mümkün olup olmadığı, mümkünse bunun nasıl olacağı üzerinedir (2005, p. 179). Bu bağlamda ötekiyle yakın etkileşimin yarattığı sorunlar, sosyal bilimlerde öne çıkan bir yaklaşım olan çokkültürcülük perspektifinden hareketle, Andrew Niccols'un *The Host* (*Göçebe*, 2012) filmi üzerinden ele alınacaktır. Sinema tarihinde beden istilalarını konu alan pek çok film bulunsa da, bu filmlerde istila eden ile istila edilen arasındaki ilişki sınırlıdır. İstila gerçekleşmiş, olmuş ve bitmiştir. İstila edenlerle hala bir bedene sahip olup bunun tehdidi altında yaşayanlar arasındaki mücadele ele alınmaktadır. *The Host* filmi ise beden istilası konusunu beden ve zihnin zorunlu olarak yabancı/öteki kategorisiyle paylaşıldığı bir düzlemde ele alan bir edebiyat uyarlaması sinema eseridir. Bu çalışmada; ötekiyle bir arada yaşamak mümkün müdür? Bedenin kontrol yitimi ve zihnin içindeki çok seslilik insan ilişkilerinde ve ötekilerle etkileşimde nasıl bir etki yaratır? Ötekiyle korku ve kaygı duygularının dışında yeni ve sağlıklı bir etkileşim kurulabilir mi gibi sorular tartışılmış, filmin verdiği mesajlar çokkültürcülük perspektifinden ele alınmıştır. Böylece öteki ile zorunlu olarak aynı zihin ve bedeni paylaşmak durumunda olan insanların verdiği tepkiler incelenmiş, ötekinin (1950'lerde ortaya çıktığı biçimiyle) halen bir tehdit olup olmadığı, tehdit ise bunun ne türde bir tehdit olarak sunulduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda çalışmaya kuramsal bir çerçeve sağlaması bakımından öncelikle beden, benlik ve kimlik gibi kavramlar tanımlanmıştır.

Beden, Benlik ve Kimlik

Benlik ve kimlik kavramları sıklıkla görünür boyutun daha derinlerine çağırın, açılmanmayı bekleyen bir gizeme göndermede bulunmaktadır. Yunan filozof Sokrates'in felsefi soruşturmasında ilk örneği görüldüğü üzere, *Delphoi* tapınağının girişinde yazan "Kendini bil" ya da "Kendini tanı" ifadeleri öz farkındalığın bilgelikte önemli bir referans olmasına (Platon, 2010, p. 312) dikkat çekmektedir. Böylece temel sorulardan birisi "Ben kimim?" olacaktır. Bilgin'e göre kimlik belirli türdeki ayırt edici öz nitelikler kümesine, kişi ya da grupların kendisini tanımlaması ve konumlamasına göndermede bulunmaktadır. Benlik kavramı ise bir duyuş, ayırlama, farklılık ve farkındalık gibi kavramlarla ilişkilidir. Bilgin kimlik kavramının benlik (self) kavramına gönderdiğini belirtmektedir. Psikoloji araştırmalarında daha hâkim bir konum olarak belirttiği bilişsel yaklaşımlara göre benlik bir *ağ*, *şema* ya da *prototip* olarak kabul edilmektedir. Ağ olarak "benlik, kendisiyle ilgili enformasyon ağını birbiriyle bütünleştiren semantik ve bi(y)ografik nitelikli bir çekirdek yapı" olarak kavramlaştırılmaktadır. Bu yapı benlikle ilgili çeşitli özelliklerin örgütlenmesi ve bilginin işlenmesinde etkili görülmektedir. Şema olarak benlik, geçmiş yaşantılardan edinilen, kişinin kendisi hakkındaki bilgiyi gruplandırıp örgütlediği bir şeydir. Bu "benlik" şemalarının çoğul kullanımı benlik ya da kimliğin farklı yön, tür ve durumlarını, bunlara özgü değişimleri içeren bir görünüm sunmaktadır. Prototip olarak benlik ise "kişinin benliği, farklı durum ve koşullarda kendisi hakkında sahip olduğu görüş, duygu ve inançların, imaj ve temsillerin aynı kategori altında toplanmasını" sağlamaktadır. Bu benlik prototipi bilginin alınmasında seçicilik sağlamakta, işlenmesini yönlendirmektedir (Bilgin, 2007, pp.11-12). Randall çeşitli benlik modellerini şöyle açıklamaktadır: Toplumsal modele göre benlik belirli türdeki bir kendilik değil, başkalarıyla etkileşimin bir işlevi, bu etkileşimlerle sürekli oluşturulan ve sayıca pek çok oluşa göndermede bulunmaktadır.

Özcü (*essentialist*) modele göreyse benlik bir oluştan çok, kabul edilmesi gereken, keşfedilen ya da ortaya konan tam olarak gelişmiş bir çekirdeğe göndermede bulunmaktadır. Kendini gerçekleştirme (*self-actualization*) sadece bir keşif değil, bu keşifle birlikte devam eden öz yaratımı, edimle kendini dışsallaştıran bir gizemin açılmanmasını ifade etmekte, süreç

vurgusu taşımaktadır. Bu kapsamda büyük ölçüde bilinmeyen ve bilinmeyecek bir “Yüksek Benlik”, gündelik hayatta sürekli ortaya konan rollerle ilgili bir persona olarak benlik, keşfedilmeyi bekleyen bir temel benlik, gerçekleştirilmek, *geliştirilmek istenen bir benlik* ve son olarak bir öz yaratım ve inşa edilen benlik kavrayışları söz konusu olmuştur (Randall, 2014, pp. 54-56, 59-60). Ayrıca Bilgin fenomenolojik yaklaşımlarda benlik ve kimliğin “kişinin belirli bir bağlamda kendisinin algıladığı veya hissettiği tarzda ele” alındığını belirtmektedir. Böylece kim olduğuna dair en iyi bilgi kişinin kendi kişisel deneyimlerinden çıkarsanmakta, toplumsal, fiziksel ve kendisi hakkındaki öznel tanım ve betimlemeler daha önemli görülmektedir. Bunun yanı sıra Freudcu kuramın belirttiği gibi “egonun kurulmuşluğu” önemlidir ve “onun kurulduğu yer olarak çatışmalı bir güçler alanından ve korunması için gerekli savunma” aygıtları dikkatleri üzerine çekmiştir (Bowie, 2007, p. 33). W. James’in klasik ayırımında yola çıkan bazı sosyal psikologlar benliği “içerik” veya “süreç” olarak değerlendirmektedir. “İçerik olarak benlik kişinin kendine baktığında kendinde bulunduğu ya da algıladığı özellikleri” ifade etmektedir. Kişinin kendi resmi, kendine dair anlatısı ve bu içeriği oluşturmaktadır; bu benlik bilincine dair bilgi çok büyük boyutlardadır, farklılıklara vurgu taşımaktadır ve çeşitlenmekte, değişmektedir. Süreç olarak benlik kavramı ise bu özellikleri “algılayan, gören, bilen, değerlendiren, sunan, eyleyen kişiye, yani özne Ben’e (I, Je) tekabül” etmektedir. Bu durumda anlatılan değil, anlatıyı oluşturan kuran özne benliktir (Bilgin, 2007, pp. 12-13).

Benlik ve kimlik, ilk bakışta dikkati özneye çeken fenomenler olsa da onları tanımlamaya dönük çabalar ister istemez öznenin yanında *ötekilere* göndermede bulunmaktadır. Mead’e göre bireye benlik bütünlüğünü “genelleştirilmiş öteki” vermektedir. Mead, toplumsal etkileşimlerde bir başkasının tavrını alımlaması ve kendine diğerleri gibi davranabilmesi yoluyla kişinin benlik olduğunu belirtir ve ekler “Benliği oluşturan şey, toplumsal bir eylemde diğerlerini etkileyip onlarda ortaya çıkan tavrı üstlenmek ve tepkiye sırayla karşılık vermektir” (2019, pp. 181, 188, 193). Fay “gerçek benlik” diye bir şeyin olmayabileceğini, ötekilerle ve yakın çevreyle etkileşim içinde sürekli yaratılan bir varlık biçimi olduğunu söylemektedir (2005, p. 59). Hood ise benlik duygusunu beynin ve canlı yaşamın fiziki ve toplumsal yapıya uyum sağlamasına imkân veren tümüyle bir “yanılsama” olarak kabul etmektedir (Hood, 2019, p. 23). Fay’a göre ötekilerin farklılığı olmadan benlik mümkün olmadığı gibi benliğin kurulması için olumsuzlanmaya ihtiyacı vardır (2005, pp. 72-73). Bu durum ötekilerin farklılık kategorisi içinde çoğalmasında devreye girecek benlik stratejilerinin önemini ortaya çıkarmaktadır. Her yeni etkileşim töz olarak varolmayan, çok yüzlü, hatta kendi içinde çatışan bir potansiyel enerji alanına dikkat çekmektedir (2005, p. 63). Cuche’ye göre kimlik bir fantasma, hayali bir şey değildir. Toplumsal bir etkinlik olarak vardır. Birey kimliği vasıtasıyla toplumsal sistemde kendisini konumlamaktadır. Bu türden bir konumlama ister istemez hem içerikleme hem de dışlama olarak anlam kazanacaktır. Birey kendine ait olarak gördüğü şeyleri bir farklılık (hem ötekilerin kendisinden farklılığı hem de kendisinin ötekilerden farklılığı) olarak duyumsamaktadır. İçine dâhil olduğu toplumsal dünyada bir harita işlevi gören kimlik bu etkileşimlere uygun olarak sürekli yeni stratejiler gerektirecektir. Bu yüzden Cuche açısından kimlik stratejileri aracılığıyla birey belirli türden amaçlara ulaşmaya çalışmaktadır. Kimlik mutlak değil görecelidir ve kimliğinin ona sunduğu ayrıcalıkları veya dezavantajları stratejik olarak kullanması gerekmektedir (2013, pp. 115, 118, 128).

Beden “Canlı varlıkların maddi bölümü, vücut” (Beden, TDK, 2021) olarak ifade edilmektedir. Klasik Kartezyen teorinin zihin/beden ikiliğinde (Descartes, 2013, p. 193) insanın fiziki yönünü temsil etmekle birlikte, Foucault’nun gösterdiği (Revel, 2012, pp. 23-25) gibi beden politik mücadelenin merkezinde yer almaktadır. Turner bedenini grup ve birey için hem doğanın parçası hem de benliğin yani kültürün parçası olduğunu belirtmektedir. Kişi olmanın anlamı bedene sahip olmak, devamlılık, bağlılık ve sorumluluğa sahip olmaktır. Bu yüzden bedene sahip olmak kişiliğin eylemliliğini gösterebileceği topoğrafik bir uzama göndermede bulunmaktadır. Kölelikte olduğu gibi kendi bedeninin mülkiyetine ve kullanımına sahip olmayanlar hariç tutulursa bedenlilik ya da bedensel tasarruf kişiliğin olmazsa olmaz, kişi (*person*) olmanın önemli bir yönüdür. Bununla birlikte Turner açısından bedenin önemli bir

özelliği de kırılğanlığıdır. Turner kırılğanlık kavramının Latince 'yara' anlamına gelen 'vulnus' teriminden türetildiğini belirtmektedir. Yaranın açık olması yaşama açık hale gelmek, pek çok bedenin sahip olduğu bu kırılğanlık onları birlikte hareket etmeye yöneltmektedir (2019, pp. 34, 52, 54, 244). Kırılğanlık hastalıklara da açık hale gelmektir. Hastalık olgusu "Organizmada birtakım değişikliklerin ortaya çıkmasıyla sağlığın bozulması durumu" (Hastalık, TDK, 2021) olarak nitelendirilmektedir. Hastalık olağan bedensel işleyişe karşı yıkıcı ve bozucu bir süreçtir. "Bir hastalık, günlük sosyal ilişkilerimi ve faaliyetlerimi bozucu ya da frenleyici sonuçları olan bir istila ya da en azından istenmeyen bir metabolizma değişikliği olarak kabul edilebilir. Bir hastalık, yaratıcı duyuşal pratiğim üzerinde bir sınır ve kısıtlama koyar" (Turner, 2019, p. 197). Sağlıklılık kavramıysa kişinin "fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik durumu" (Sağlık, TDK, 2021) olarak ifade edilmektedir. Bu yönüyle benlik ve kişiliğin eyleme kavuştuğu, bir süreç olarak bedenlilik, bedenleşme özel bir önem kazanmaktadır. Bedenin, maddiliğinin kaybı açık biçimde bedene dair (sahiplik) söylemlerinin alanına dikkatleri çekmektedir. Bu aşamadan sonra bir Ben ve Öteki'nin hegemonik mücadelesinde beden bir çatışma alanı olarak belirlemektedir. Turner'ın belirttiği gibi "Biz bilinçli varlıklarız fakat bilinçlilik sadece bedenleşme yoluyla gerçekleşebilir" (Turner, 2019, p. 209). Genel olarak kişinin beden üzerindeki artan kontrolü onun olgunlaşması, bu kontrolün elde olmayan nedenlerle yitimi ise bir hastalık belirtisi olarak görülmektedir. Hastalık yoluyla ya da farklı bir türde varlığın bedeni istilası temelinde bedensizleşme, bedenin kontrolünü kaybetmedir. Bu durumun bilimkurgu sinemasındaki karşılığı ise bu çalışmada beden istilası yapan "ceset yiyicileri" (*body-snatcher*)¹ konu edinen alt türdür.

Bilimkurgu Sineması ve "Beden Kıyametleri"

Bilimkurgu "düşünülemez olan şeyi düşünme" imkânı veren, temelde felaketler hakkında bir türdür (Sontag, 2015, pp. 281, 298). Genel olarak bilimkurgu türünde olduğu gibi özel olarak bilimkurgu sineması da ötekilerle ilişkiyi önemli bir referans noktası olarak kabul etmektedir. Cornea'ya göre, bilimkurguda insan özneliği ve kimliği geleneksel olarak ben (insan) ve öteki (insan olmayan) karakterler arasındaki karşıtlık yoluyla kurulmuştur. Bilimkurgunun uzaylısı, canavarı ve robotu ötekiliğinin örnekleridir ve sıradan, kabul edilir bir insan tipinin kurulmuş, sorunsallaştırılmış biçimde temsil edilen özneliğine karşı konumlandırılmıştır. Bu yolla toplumun ötekilere ve ötekiliğe dair korku ve kaygıları ötekiliğin sunuluşuyla belirginleşmektedir (Cornea, 2007, p. 176). Cornea'nın ifadelerini erken dönem bilimkurgu eserlerinde görmek mümkündür. Örneğin klasik eser Frankenstein'da olduğu gibi (Shelley, 2017[1818]), insan parçalarından eklektik bir şekilde inşa edilen canavar, bir yandan modern insanın ulaştığı ve sahip olduğu teknolojik gücü gösterip onun "tanrısal" vasıflarına göndermede bulunurken, öte yandan varlığından dolayı sürekli kaygı duyulan yok edici bir figür olarak belirmiştir. Bununla birlikte uzaylı bilimkurgusu genelde iki biçimde ortaya çıkmaktadır. İlk temas ve uzaylı istilası. Uzaylı-istilası kurguları her zaman bir ırk olarak insana boyun eğdirme ve olası biçimde Dünya'nın yok edilmesi hakkındadır (Buker, 2002, p.21). Sontag da yabancı istilacıların suçlarının cinayetten daha ağır olduğunu, insanları öldürmekle kalmayı onu silip yok ettiğini belirtmektedir (2015, p. 292). Böylece bu türden istilalar insanlığın/bireyin özneliğinin ve iradesinin yok edilme çabası biçiminde öne çıkarken, öte yandan sonunda onu yersiz yurtsuz bırakma tehlikesi içeren bir sürece geçişi sağlamaktadır. Örneğin H. G. Wells'in 1898 tarihli *Dünyalar Savaşı* (The War of the Worlds) adlı eseri istilacı kategorisini güçlü biçimde öne çıkaran, dolayımı olarak Batı kapitalizminin gelişimini anımsatan bir roman olma özelliğine sahiptir. Bununla birlikte Batı toplumun uzaylı ya da yabancı varlıklar tarafından istila edilme, ele geçirilme korkusunun net biçimde İkinci Dünya Savaşı ertesinde, Soğuk Savaş döneminde şiddetlendiğini söylemek mümkündür. Her ne kadar iki kutuplu dünyanın tarafları faşizme karşı ortak bir savaş yürütüp onu yenilgiye uğratsa da savaş sonrası belirginleşen ideolojik karşıtlık ve hegemonya mücadelesi onları karşı karşıya getirmiştir. Doğu ve Batı olarak bölünen dünya, her an büyük bir savaşın ortaya

¹"Body Snatcher" terimi ilk başta özellikle geçmişte mezarlıklarda ölü insanların bedenlerini alıp bunları incelemesi ve deney yapması için bilim insanlarına satan kişileri belirtmek için kullanılmıştır (*Body Snatcher*, Cambridge, 2021).

çıkabileceği, istilacı gücün her an “anavatan” topraklarında belirebileceği bir tekinsizliğe neden olmuştur. Bu kapsamda bilimkurgu sinemasında uzaylı ziyareti ya da istilasını konu alan eserler iki farklı yönde gelişim göstermiştir. Bu duruma iki klasik örnek verilebilmektedir. Kötücül bir uzaylı tipolojisi sunan *Invasion of the Body Snatchers* (Ceset Yiyicilerin İstilas, Don Siegel, 1956) tehditkâr biçimde insan var oluşunu yok etmeye çalışan uzaylıları sunmaktadır. İyicil bir uzaylı temsili sunan *The Day the Earth Stood Still* (Dünyanın Durduğu Gün, Robert Wise, 1951) gibi eserler ise insanlığa göre çok daha yüksek bir kültür ve gelişmişlik seviyesine sahip uzaylıların insan uygarlığına dönük uyarıları ve onların gelişimini zorla ya da tavsiyeler yoluyla yönlendirmeye çalışmasını konu edinmektedir (Cornea, 2007, p. 30, 37). *Invasion of the Body Snatchers*'i pek çok yazar politik ve toplumsal kaygıların bir yansıması olarak görmüştür (Sanders, 2008, p. 55). Booker, 1950lerde Amerikanların iki temel korku içinde olduğunu belirtmektedir. Herhangi birisinden farklı olma korkusu ve herhangi birisine benzeme² korkusu (2006, p. 69). Farklılık genelde dışlanma gibi korkuları tetiklerken, benzeme aynı potada erime, homojenleşme, özgünlüğünü kaybetme kaygılarını tetiklemektedir. Benzer bir durumun halen geçerli olduğunu, en azından filmlerdeki temsil boyutuyla söylemek mümkündür. Öteki hem kimliğin sabitleyicisidir hem de sürekli korkulan, benliği işgal etme tehlikesi sunandır. Bu çalışmada bilimkurgu türündeki beden istilaları insan varoluşu ve kimliğine yönelik tehdit yönünden “beden kıyametleri” (*body-apocalypse*) ya da konakçı kıyametleri (*host-apocalypse*) olarak ele alınmıştır. Bilindiği üzere kıyamet (*apocalypse*) terimi büyük bir yıkım ve değişim yaratan bir dizi olay anlamına gelmektedir (*Apocalypse*, Cambridge, 2021). Büyük bir yıkım sonrası dünyanın durumunu ele alan kıyamet sonrası (post-apocalypse) hakkında sadece ABD sinemasında bile önemli sayıda film çekilmiştir (Bkz., Boz & Takımcı, 2019; Boz, 2018).

Yöntem ve Çokkültürcülük Perspektifi

Brian Fay'ın çalışmasında ortaya koyduğu ve bu çalışmaya yöntem olarak yön veren yaklaşım, “atomculuk” ve “bütüncülük” gibi felsefi ve yönetsel bakışlara karşı oluşturulan bir temele göndermede bulunmaktadır. Fay atomculuk düşüncesinin “toplumsal yaşamın temel birimlerinin, kapalı devre, özde bağımsız ve ayrı varlıklar olduğu tezi”ni ifade ettiğini (2005, p. 50) vurgulamaktadır. Bireylerin bir araya gelişi olarak toplum ve topluluk böylece onların eylemlerine indirgenebilecek bir fenomen olarak kavranmaktadır. Bu fikre karşıt olarak bütüncülük perspektifi ise “bireylerin özelliklerinin, sadece bunların toplumdaki ya da geniş bir anlam sistemindeki yerlerinin fonksiyonu olduğu öğretisi” (Fay, 2005, p. 77) olarak kabul edilmiştir. Bu duruma göre bireyler özde içinde yaşadığı toplumun birer yansımasıdır ve istemeyerek de olsa onun düşünsel, kültürel ekseninden kurtulması mümkün değildir. Fay'a göre hem atomculuk hem de bütüncülük toplumsal ve bireysel ilişkileri anlamada ve onları eylemede oldukça sınırlı bir yapı sunmaktadır. Böylece Fay, farklılık/benzerlik etkileşiminde ne o ne o olarak ifade edilebilecek bir seçime zorlama yerine hem o hem o denilebilecek bir yaklaşımı öne çıkarmaktadır. “Ötekilerle ilişki kurmada farklılık ya da benzerliği değil, farklılık ve benzerliği seçmeliyiz” (2005, p. 129). Bu aşamada Fay, ötekiyle kurulan etkileşimde onlara ve dünyaya onların bakış açısından bakmaya çalışmak gerektiğini söylemektedir. Bu türden bir yaklaşım mutlak bir özdeşleşmeye gönderimde bulunmamaktadır. Fay daha net olarak “yorumlayıcı anlama” kavramını önermektedir: “Kendimizi ve başkalarını bilmek, bir ruhsal birlik örneği değil, bir şifre çözme, açıklama ve açıklama örneğidir” (2005, p. 47). Fay'ın yaklaşımı hemen her kültürü ya da bireyi kendi yaşam dünyasından hareket ederek tanıma, anlama anlayışını öne çıkarsa ve ötekilerle etkileşimi benlik inşasında temel bir unsur olarak kabul etse de burada anlaşılma çalışılanların diliyle sınırlı bir alan bulunmamaktadır. Böylece ötekileri kendi terimleriyle anlarken aynı zamanda onların terimlerinin ötesine geçen kategorilere ihtiyaç bulunmakta (2005, p. 315), böylece kültürel görecelikten de uzak kalmaktadır.

²İtalikler yazara ait.

Batı'nın ötekiyle etkileşiminin olumsuz örneklerinin bolca görüldüğü son beş yüz yıllık süreç, ötekiyi tümünden yok etme ya da kendine benzetme süreçleri gözetildiğinde, son dönem öne çıkarılan "Farklılığı tanı, takdir ve tesis et", biçimindeki sloganlara Fay oldukça kuşkuyla yaklaşmaktadır. Bu türden yaklaşımlar ötekiliği ve farklılığı tesis ederken ortak bir dil kurulmasını en azından ilkesel düzeyde imkânsız kılmaktadır. Bunun yerine Fay bir açıdan "beden istilalarını" akla getirebilecek bir slogan önermektedir: "İçine gir, sorgula ve öğren". Ona göre bu "hakiki çokkültürlü etkileşimin sinerjik doğasını daha iyi kavrayan bir düsturdur" (2005, p. 330). Böyle bir etkileşim, temas isteği, tanıma arzusu, onların içine girerken aynı zamanda onları kendi içine girmeye davet, basitçe bir ortaklık bulma çabası değil, farklılığı tanıma ve tesis etme sürecidir. Fay bu kapsamda çokkültürcü perspektifin üzerinde temellenebileceği bazı ilkeleri öne çıkarmaktadır. Yapılan bu tavsiyeler aynı zamanda çokkültürcü perspektifin olay ve olgulara nasıl yaklaştığını veya nasıl yaklaşılması gerektiğini öne çıkarmaktadır:

"(1) İkilikler konusunda dikkatli olun. Tehlikeli ikiciliklerden kaçın. Diyalektik düşünün.

(2) Ötekileri Öteki olarak kategorize etmeyin. Benzerlik ve farklılığı, birbirini gerektiren göreceli terimler olarak düşünün.

(3) Evrenselcilik ile tikelcilik, asimilasyon ile ayrılma arasında seçim yapmamız gerektiği yanılığısından kurtulun. Farklılıkları yok etmek ya da katılaştırmak yerine, daimi karşılıklı öğrenme ve gelişimi gözeterek bu farklılıklarla farklılaşan insanlarla etkileşime girin.

(4) Tözsel değil, süreçsel düşünün (yani isimler bağlamında değil, fiiller bağlamında düşünün). Zamana, bütün toplumsal varlıkların temel bir unsuru olarak bakın. Her yerde var olan hareketi - dönüşümü, evrimi, değişimi - görün.

(5) Üzerinde çalışılan öznelere eylemliliğine vurgu yapın.

(6) Aktörleri aktör yapan şeyin, onları aynı anda hem güçlendiren hem de sınırlayan sistemlerde konumlanmışlıkları olduğunu unutmayın.

(7) Anlamaya çalıştığımız insani eylem ya da ürünlerden daha fazla aydınlatıcılık bekleyin.

(8) Toplumlari, birbirlerinden yalıtılmış entegre monadlar olarak ya da ötekileri, sadece belli bir kültür ya da grubun üyeleri olarak düşünmeyin. Farklı insanların birbirleriyle kaynaştığı ve bu süreçte de değiştiği sınır bölgelere bakın. Melez olanı inceleyin. İç gerilimlere, direnişlere, çatışmalara, merkezin çevredekileri sabitleme ve denetleme girişimlerindeki başarısızlıklarına dikkat edin. Ve her yerde var olan belirsizliği, müphemliği ve çelişkiyi görün.

(9) Geçmişin sizi güçlü kıldığını kabul edin. Fakat sizin de geçmişi tanımladığınızı bilin.

(10) Sosyal bilimsel bilginin tarihsel ve kültürel konumsallığına dikkat edin. Bugün bildiğimiz şeylerin, kendi hayatlarımızda ve üzerinde çalıştığımız insanların hayatlarında meydana gelen kavramsal ve başka türlü değişimlerle demode kılınmasına hazır olun.

(11) Nesnel olduğunuza kendinizi ya da başkalarını inandırmak için yanıltıcı bir tarafsızlık görüntüsünün arkasında saklanmayın. Ötekiler üzerinde yapılan araştırmalara getirdiğiniz entelektüel donanımı kabul edin; etkileşim içinde olduğunuz insanları nasıl değiştirdiğinizin farkında olun ve ötekilerin yaptıkları hakkında açık değerlendirmeler yapın. Ancak bunu yaparken daima belirleyebildiğiniz bütün kanıtları hesaba katın ve haklarında ve adlarına yazılar yazdığınız insanlara karşı sorumluluk duyun. Ötekilerin sizi eleştirmesini isteyin.

(12) Tanıma ya da kutlama yetmez. Ötekilere angaje olun" (Fay, 2005, pp. 330-335).

Ortaya konan, bir açıdan manifesto niteliğindeki on iki ilke, ister ziyaret edilsin, isterse ziyaretçi olarak kabul edilsin ötekiyle kurulan etkileşimin nasıl olması gerektiğini çokkültürcü bir perspektiften ortaya koymaktadır.

Bu kapsamda bu ilkelerin varlık/yokluğunu tespit etme amacıyla filmin genel anlatı düzeninde gözlenebilen çeşitli başlıklar etrafında çözümleme yapılmıştır. Bedenin işgali ve bastırma sürecinin rasyonalitesi, konakçının bastırılmaya karşı direnmesi ve ötekiyle gerçekleştirilen söylemin etkileri ve son olarak ötekiyle etkileşimin olanakları ele alınmıştır.

Filmin Özeti

Gelecekteki bir zamanda dünya “Ruhlar” (*Souls*) adı verilen uzaylı yarı parazit bir ırk tarafından işgal edilmiştir. Dünyadaki insanların büyük çoğunluğunun bilinçleri ele geçirilmiş, konakçıların bilinçleri bastırılmıştır. Film Melanie Stryder’in (*Saoirse Ronan*) kaçışıyla başlar ve Melanie sonunda yakalanır. Onun daha başka bir direnişçi grubuyla bağlantısından şüphelenen Avcı (*Seeker*) (*Diane Kruger*) Melanie’nin bedenine yerleştirilen Wanda/Wanderer (*Saoirse Ronan*) sorgular. Wanda, Melanie’nin hafızasına erişerek kardeşi Jamie (*Chandler Canterbury*) ve sevgilisi Jared Howe (*Max Irons*) hakkında bilgiler verir. Melanie ise ilk baştan bastırılmaya karşı direnmiştir ve iç ses olarak Wanda ile konuşmaya başlar. Wanda başta Avcı ile işbirliği yapsa da gördüğü imajlar Melanie ve insanlara karşı sempati beslemesine yol açar ve Melanie biraz da zorla onu amcasının saklandığı mağaraya götürür. Bölgeye vardıklarında amcası Jeb (*William Hurt*) ve Jake (*Ian O’Shea*) dışında herkes ona karşı şüphelidir. Wanda yavaş yavaş kişilerin güvenini kazanır ama Melanie’nin hala hayatta olduğunu öğrenen Jared ve Kyle onu öldürmeye çalışır. Wanda ve Jake arasında duygusal bir bağ oluşur. Avcı ise bir grup bedeni istila etmiş “ruh”la beraber aramalara devam etmektedirler. Wanda aramalarda gizlenmesi için yerel gruba yardım eder. Jared ve arkadaşları ise ara sıra kente gidip oradan ihtiyaçlarını karşılamakta çeşitli eylemler düzenlemektedir. Wanda, Doc’ın (*Scott Lawrence*) yaptığı deneylerde ruhları vahşice çıkartıp öldürdüğünü öğrendiğini hayal kırıklığına uğrar. Gruba ruhların bedenden sorunsuzca nasıl çıkartılacağını öğretirken hasatta kendini yaralayan Jamie’nin de hayatını kurtarır. Bedenden çıkarmayı öğrettiği için de kendisinin de Melanie’nin bedeninden çıkarılmasını söyler. Melanie bedenine kavuşurken Wanda’yı da bastırılıp bir daha ortaya çıkmayan bir bilincin bedenine yerleştirirler. Avcı ise yakalanıp bedenden çıkarılarak uzun bir yolculuğa gönderilir. Filmin sonunda direniş devam etmektedir. Wanda, Jared ve Melanie’nin bulunduğu insan grubu tarafından kabul görmüştür ve direnişçiler giderek sayıca artmaktadır.

Filmin Analizi

Bedenin İşgali ve Bastırma

Filmin başında dünyadaki gerçekleşmiş işgal, işgalin meşruluğunu sağlayabilecek bir rasyonalitede sunulmuştur. İşgal sonrası açlık, savaş, şiddet son bulmuş, doğa tedavi edilmiş, herkes nazik ve dürüst olmuştur. Bununla birlikte bu “ideal” dünya artık insanlara ait değildir. İnsanlığın yüzleşmek durumunda olduğu kader belirli bir topoğrafyadan mahrum kılmanın ötesinde bu dünyada bilinçli bir eyleyen niteliğini yitirmeleri anlamına gelen bedensizleşmedir. Çünkü işgal sonrası insanların bedenlerin doğadan silinmemişse de bu bedenlere eylemliliği vermiş olan zihinler bastırılmıştır. Bu durumu daha psikolojik terimlerle ifade etmek gerekirse, Laing’in betimlediği “ontolojik olarak güvensiz” kişinin karşılaştığı anksiyete türlerinden “yutulma” (diğer ikisi içe patlama ve taşlaşma) (2012, p. 41) gerçekleşmiştir. Filme ve edebi esere kaynaklık eden sorun insanın doğayla kurduğu ilişkinin sorunlu yapısı, aşırı etkin güç olarak insanlığın doğada ve toplumsal ilişkilerde yarattığı tahribatın meydana getirdiği suçluluk duygusudur. Doğayla kurulan “ilişki”nin niteliği sorunlu olduğu için toptan bir yok oluş yerine beden eylemliliğinde kapsamlı bir değişikliğe yol açan bir işgal ve “yutulma” kaygısı somut ve korku uyandırıcı bir durum olarak ortaya çıkarılmaktadır.

Klasik durumda kültür insanlara benlik ve kimliğin, bir özne oluşun bazı ipuçlarını vermektedir. Bu bağlamda “Beden, dünyada-var-olmanın aracıdır ve bir bedene sahip olmak, bir canlı için belirli bir ortama katılmak, kimi tasarımlarla iç içe geçmek ve sürekli olarak oraya bağlanmaktır” (Merleau-Ponty, 2020, p. 127).

Bir bedene “sahip” olmak, yani bir konum içinde çökelmek, o konum vasıtasıyla toplumsalın dünyasında seyretmek, etkileşimlere girmek gerekmektedir. Bunun yanı sıra pek çoğu yine kültür tarafından tanımlanmış edimleri ve duygulanımları, düşünceleri içselleştirerek yansıtmak ya da yansıtıyor gibi görünmek toplumsallaşmanın temel unsurları arasındadır. Filmde ise içinde yaşadığı kültür, tarih ve toplumun şekillendirdiği bir “çökelti”

olarak insanın farklı ve güçlü bir benlik tarafından işgal edilerek, bastırılarak “çökeltinin çökeltisi” olmaya zorlanması olgusuyla karşı karşıya kalınmaktadır. Ötekinin baskısı, güçlü bir benlik duygusuna sahip olması, baskınlaşması karşısında henüz bir arayış içinde olan Melanie’nin benliği zedelenir; o kimliğini ve bedenini yeniden ele geçirmek için didinip durmaktadır.

Melanie’nin yaşadığı sorunlardan birisi genç bir ergen olarak toplumsallaşmasıyla ilgilidir. Kendi kimliğini bulma serüveninde işgalcilerin/toplumsalın taleplerini yok edici bir yutulma olarak hisseder ve yeni, işgal sonrası toplumsal ilişkilere uygun davranışlar bir türlü geliştiremez. Filmde beden işgaline karşı direnişe geçenlerin gerekçeleri önemli bir rasyonellik etrafında sunulmamaktadır. Öne çıkan nokta “onların olan” bedenlerini bir başkasıyla paylaşmama, o sahipliği koruma güdüsüdür. Filmin başında işgale karşı haklı gerekçeler olarak gösterilen doğayla dengeli ilişki, nezaket, şiddetten uzak durma belirtileri göstermezler. Bunun en tipik örneği işgalci Wanda’yı konakçı Melanie’nin direnişçilerin bölgesine sürüklemesi ve Wanda’nın bu bölgeye varmasıyla sürekli şiddet ve ölüm tehlikesi altında yaşamasıdır. Bu direnişçi grup ele geçirdikleri işgal edilmiş bedenleri de öldürme pahasına çeşitli operasyonlar gerçekleştirmektedir. Bunun yanı sıra filmde betimlenen işgalin arka planında kişinin sahip olması gereken özerklik hissini yitimi vardır. Laing’in belirttiği gibi özerklik hissi olmadığı durumda girilen bütün toplumsal ilişkiler bireyi “kimlik yitimi” ile tehdit etmekte, yutulma kaygısı açığa çıkmaktadır. Bunun karşılığında kişi etkileşimlere girmekten kaçınarak özerklik duygusunu korumaya çalışır (2012, p. 42).

Kapitalizmin sonunu hayal etmek dünyanın sonunu hayal etmekten daha zordur (Zizek, 2011, p. 45) ve filmde işgal sonrası dünyanın durumu (marketlerden ihtiyaç duyulan kadar ürünü para vermeden almak, rica ile bir şeyin/arabanın kullanımını hak etmek gibi özelliklerden dolayı) bazı yönleriyle kapitalizmin sonu gibi sunulur. Şiddetten uzak durma, nazik olma, barışın egemenliği genelde işgalcilere ait özellikler olarak görünür. Zaten Melanie ilk kaçma çabasında, Wanda’nın durdurduğu bir kişinin gerçekleştirilen rica sonrasında arabasını hemen teslim etmesini anlayamaz. Wanda bunun gerekçesini onların asla yalan söylemeyeceği biçiminde sunsa da yalan söylemek, hırsızlık yapmak Melanie için “eğlenceli” şeylerdir. İlerleyen sahnelerde Melanie marketten herhangi bir ücret ödemediği yaptığı alışverişte yine bu garip duyguları hisseder. Eskiye göre radikal farklılık en azından ekonomik düzeyde sosyalizmi anımsatacak ilişki biçimlerinin yürürlükte olmasıdır. Herkes zengin, aynı türde olduğu sürece eşit ve mutludur. Marketten gidip ihtiyacı kadar ürün almak normaldir. Buna karşın hemen her şeye karşı radikal bir sahiplik ilişkisi geliştiren birey için sahip olduğu şeylerin elinden alınması onun doğrudan bedenine ve kimliğine saldırı olarak açığa çıkmaktadır. Filmde kahramanın bir açıdan yaşadığı, Laing’in (2012, p. 76) bireyin “hakiki benlik” olarak gördüğü cisimleşmiş benliğiyle, bedensel olarak hissettiği deneyim ve eylemlerdeki “sahte benlik” arasındaki bölünmedir. Sahte benlik, işgalcilere atfedilmektedir. Birey fenomeni “benliğinin” hakiki, gerçek olduğundan emindir ama bu benlik bir başka benlik tarafından, onun gibi görünen ama aslında farklı bir kişilik yapısına sahip benlik tarafından bastırılmış, hatta susturulmuştur. Melanie’nin durumunu şizoid olarak betimlemek de mümkündür.

“Şizoid terimi, deneyiminin bütünlüğü iki ana tarzda yarılan bireye gönderme yapar: İlk bireyin dünyasıyla ilişkisinde bir yırtılma, ikinciyin bireyin kendisiyle ilişkisinde bir kopma olur. Böylesi bir kişi kendini bu dünyada “evinde” veya başkalarıyla “birlikte” olarak yaşantılayamaz, aksine, kendini umutsuz bir yalnızlık ve yalıtılmışlık içinde yaşantılar; dahası kendini tam bir kişiden ziyade, belki bir bedene hafifçe iliştilmiş bir zihin, iki ya da daha çok benlik vb. gibi, çeşitli biçimlerde “bölünmüş” olarak yaşantılar” (Laing, 2012, p. 15).

Melanie durumun metaforik düzlemde ele alınması durumunda bedeninin bölünmüş, istila edilmiş, farklı benliklerin sahnelendiği bir durumda bulur. Yalnızca Wanda konuşabilir ve bu şizoid bölünmede onu yargılamak, kısmen eylemlerine yön vermek ve eleştirmek dışında ilk başta yapacağı bir şey yok gibi görünür. Burada birey kendini yadsınmış hissetmektedir. Kendini yadsıma benliğin dönüşümü anlamına gelmektedir (Hannay, 2013, p. 388). Bu durum kendini yeniden kuran, büyük ölçüde topolojiden mahrum bırakılmış bir bireyin kendine yeni

uzamlar ve topolojiler yaratmasıyla desteklendiğinde oldukça üretken olacaktır. Buna karşın “başkaları” tarafından yadsınan, yok edilen, bastırılan, dolaysız biçimde belki de “yadsınsa” iyi bir dönüşüm geçirecek kendi kimlik ve benliğine sıkıca tutunma ihtiyacı duymaktadır. Melanie’nin içine düştüğü durum biraz da budur. Filmde öteki o kadar güçlü bir şekilde ortaya çıkar ki, onun topolojik istilası bireyin kendisi üzerinde bir özdeşliğe imkân vermeyecek biçimde çok yönlü bir istila olarak hissedilir. Birey bu istilanın kaynak bulduğu toplumsal ve fiziksel ilişkiler hakkında düşünmez; yerinden edilmişliğini telafi etmek için kendi “hakiki benlik”ine sarılıp bitmeyecek bir savaşa girer.

Porty şöyle demektedir: “Gayrı insani, gayrı dilsel olanla karşılaştığımızda artık olumsuzluk ve acıyla temellük etme ve dönüştürme yoluyla baş etme yeteneğine sahip değilizdir; bu durumda sadece olumsuzluk ve acıyı tanıma yeteneğine sahibizdir” (1995, p. 70). Bu durumda Melanie’nin dil yeteneğini kaybetmemiş olması, yani yaşadığı “istilayı” ifade edebilir olması onun bu deneyimi yaşadığını, bunu söze dökerek bir yeteneğe sahip olduğunu göstermektedir. Dilsel olarak yeni değil, bilinen bir mecrada gitmek, onunla nasıl baş edeceğini bilmek demektir. Öteki hemen yanı başında, temas sürekli kurulmuş haldedir. Ötekinin varlığı istila edileni dilden mahrum bırakmamaktadır; filmin anlatısı da büyük ölçüde bu diyalog üzerine kuruludur. Öteki kendini temsil etme yeteneği olmayan bir kişiliğin aracıdır. Melanie ise bu aşamada çokkültürcü perspektifin sekizinci ilkesinde önce çıkan “melez” olarak nitelenebilir. Bir araya geldikleri beden ne uzaylı ne insan kategorisinde, her ikisi olarak iki farklı kültürel evreni birleştirme imkânına kavuşmuştur. Bununla birlikte film bu melezlik olgusunu sonlandırılması gereken bir şey olarak sunmaktadır.

Konakçının İsyanı ve “Öteki’nin” Sesi

Aydınlanmanın Kant’a göre tanımı “kendi başına düşünme” olarak ifade edildiğinde (Pinkard, 2012, p. 62), kişinin hemen yanı başında duran ve varlığından asla kaçılmayan bir öteki ses, kendi öznelliğini, bireyselliğini ve bağımsızlığını koruyamayan, dolayısıyla tam olarak bir aydınlanma bireyi olamayan kişilerin modern görünümünü ortaya koymaktadır. Benliğin farklı katmanları olabileceği fikri oldukça yeni olduğu için, Aydınlanmanın *Bildung* insanı, “bir öz etkinliği, kendi kendini geliştirmeyi ve kendi kendine yönelim becerisini talep” (Pinkard, 2012, p. 49) etmektedir ve ilke düzeyinde akıl tarafından denetlenen, düzenlenen bir insan ve beden tasavvuruna sahiptir. Aydınlanmanın ötekisi büyük ölçüde kendini geliştirememiş, yetkinleştirememiş, hala çeşitli akıl dışı unsurların egemenliği altında yaşam sürenlerdir. Bununla birlikte kişinin iç bütünlük duygusunu kaybetmesi ve istilaya uğrayan dünyada direnişe geçenlerde olduğu gibi duyguların bir bağlanma noktası olması ötekinin ve farklının uzağa ve dışarıya değil, içeriye, iç benliğin uzamına gelmesiyle ilgilidir. Ötekinin güçlü ve ezici bir tehdit olarak bağımsızlık duygusunu yok etmesi, benliğin kırılmasını, kimliğin gösterenlerinin anlamsızlığını, o gösterenlerin belirli nitelikleri ayırt etseler de asla saf ve bağımsız bir bireyi göstermediğini ortaya koymaktadır. Bu yüzden beden kıyametleri ya da konakçı kıyametleri, dolaylı biçimlerde aydınlanma ideallerinin ve onun ideal bireyinin de çözümlenmesini ifade etmektedir.

Geç kapitalizm bireyinin dünyayı kavrayışının ve onun normalleşmiş toplumsal ilişkilerinin Freud’un topografik benlik³ anlayışında *Id* olarak bastırılması gereken yıkıcı güçler olarak kavranışı filmde korkutucu bir unsur olarak belirlemektedir. Film öteki tarafından gerçekleştirilen işgali olumlu bir özdeşleşme başlangıcı olarak sunmamaktadır; ya da film boyunca seyircinin empati kurduğu Melanie için bu durum geçerli değildir. Aslında Melanie’nin “içinde” ondan ayrı bir özbilince sahipmiş gibi görünen bir “öteki” ile karşılaşması, dolaylı bir mesafe duygusu yaratma potansiyeli taşımaktadır. Bir yandan kendine ait gibi görünen bedenin paylaşıldığı, dolayısıyla her an yerinden edilebilir olduğu fenomeninin etkilerini

³ Freud’un belirttiği anlamda akıl/ruh pek çok parçanın birleşiminden oluşan bir aygıttır. *Id* içgüdüsel dürtülerin kaynağı iken, *Ego* dış dünyanın değiştirici etkisiyle *Id*’den gelişip ortaya çıkan *Id*’in yüzeysel bölümünü oluşturmaktadır. Sonuncu kısım ise *Süperego*’dur ve *Id*’den doğup *Ego*’yu ve içgüdüleri kontrol edip ket vurmaktadır (Freud, 2000, p. 107).

anlamaya çalışır. Görünüşte kendisidir ama gerçekte değildir. Bu kendi olamama, edimlerinin sahte benlik tarafından yapıldığı duygusuyla başa çıkmaya çalışırken, aynı zamanda her daim yanı başındaki ötekiyi bir mesafe bağlamında kabul etmek, onunla etkileşime girerken hem bir yeri paylaştığını hem de bu paylaşımın bir aynılık olmadığını görmesi gerekmektedir. Bu yüzden ötekinin konakçıdaki varlığı kişiliğin ve benliğin özbilincini kuvvetlendirirken, onu topoğrafyadan mahrum bırakarak zedeler. Bedenin daimî bir şekilde işgal edilebilirliği kişinin kendi kendine, kendiymiş gibi görünene karşı *mesafeli* olması gerektiğini gösterir. Bedendeki oluş mutlak değil, olumsuzdur. Toplumsal ilişkiler de süreksizdir, merkezden çevreye, biz'den öteki'ye geçiş her an gerçekleşebilir. Bu durumun sunduğu "fırsat" kendine karşı mesafelilik, kültüre karşı bir özdüşünüş ve sorgulamadır. Bedenin yerinden edilebilmesi her zaman mümkündür. Başka varlık olmanın sunduğu çeşitlilikler kimliğin sabitliğini zedelese de önemli bir fırsat sunmaktadır. Suvin'in bahsettiği gibi bilimkurgu bilişsel yabancılaştırma edebiyatıdır (1979, p. 4). Bilinen ve aşına olana karşı şüphe, farklı dünyalara açıklık, bugünden radikal biçimde farklı bir geleceği düşünme bu yabancılaştırmanın sonuçları arasındadır. Dolayısıyla çokkültürcülüğün genel perspektifinde birinci maddede ileri sürüldüğü gibi ben/öteki terimleriyle düşünmek zorunlu değildir. Öteki içimizde, kişinin benim sandığı yerde öteki olmak mümkün olduğu için ben dışarıdadır. Dahası Kartezyen felsefenin ortaya koyduğu zihin/beden ayrımı da mutlak değildir. Laing'in vurguladığı gibi ontolojik güvensiz kişiler kendilerini zihin ve beden olarak ayrılaşmış hissederler ve esas olarak zihin ile özdeşleşmiş olarak duyumsarlar (2012, p. 63). Filmde de Melanie kendisini bir zihin, düşünen ilişkiler ağı olarak kabul ettiği için bu kalıbın, şemanın bozulmasına karşı direnmeye çabalamaktadır.

Filmde Wanda ile Melanie arasındaki yakınlık Wanda ile topluluk arasındaki yakınlıktan daha azdır. Wanda'nın yardımseverliği, insanlığa karşı duyduğu ilgi, şiddetten uzak durması onu pek çok açıdan hırçın, kinci ve dayatmacı olan Melanie'ye göre daha iyi biri olarak ortaya çıkarmaktadır. Fay'in Robert Kegan'dan aldığı değerlilik (recruitability) kavramı, "başkalarının ilgisini çekme kabiliyeti ve başkalarının hayatlarına ilgi gösterme kabiliyeti" (2005, p. 324), insanlardan çok işgalci uzaylı türe aittir. Aralarındaki kötücül örnekler (Avcı gibi kişileri) sayılmazsa, uzaylılar insanlara karşı merak içindedir, kendini onlara gösterme, onların kendini göstermesine karşı yoğun bir ilgi duymaktadırlar. Wanda istilacı olmanın getirdiği suçluluk duygusuyla bedenden çekilmek istediğinde insanlar ona karşı sevgi gösterisinde bulunup ve bastırılıp bir daha açığa çıkmayan bir ruhun bedenini ona konak olarak sunarlar. Dolayısıyla Wanda ilke düzeyinde hareket etmeyi sürdürür ve başkasının acısı pahasına bir bedene yerleşmeyi kabul etmez.

Filmde ortaya çıktığı biçimiyle "ruh" insan bedeninde bir açıdan silinmeye korumalı bir yazılım gibi işlev görmektedir. Bedenden silinemediği için istilacılar için mümkünse ortak bir yaşam ve diyalog ortamında yaşam sürmek, eğer tür kötücülse (insan gibi) onun üstünü örtmek, çizgi çekmek, bastırmak en ideal çözüm gibi görünmektedir. Buna karşın istilacı dilediği zaman çekilip giden, bir hareketlilik içinde sunulur. İstilacılar için beden sadece bir konaktır; gelip geçicidir. Onlar bedene değil, bedenin geçici olarak sunduğu deneyime ilgi duymaktadır. Dünyalı direnişçiler için beden salt bir sahiplik ekseninde değerlendirildiği için onun dışına çıkmayı, süreksiz hale gelmeyi, yersiz yurtsuzlaşmayı kabul etmek kolay değildir.

Ötekiyle Etkileşimin Olanakları

Öteki kategorisiyle etkileşim kimlik ve benliğe dönük yıkıcı tehditler biçiminde algılanmaktadır. Oldukça süreksiz ve sonuçları öngörülemez olan bu etkileşimi olumsuz sonuçlarını Laing şöyle belirtmektedir:

"Ötekiyle etkileşimin ikamesi, bireyin, endişesinin sevgiyle yatıştırılmadığı korkutucu bir dünya içinde yaşamaya başlamasıyla sonuçlanır. Birey dünyadan ürker, herhangi bir çarpmanın bütünsel, içe patlamalı, nüfuz edici, parçalayıcı ve yutucu olacağından korkar. Kendinden bir şeyin "gitmesine" izin vereceğinden, kendinden çıkacağından, kendisini herhangi bir deneyim içinde yitireceğinden, vb. korkar, çünkü o zaman bitirilecek, tüketilecek, boşaltılacak, soyulacak, emilerek kurutulacaktır" (Laing, 2012, p. 81).

Filmde işgal sonrası betimlenen insanlık durumu büyük ölçüde budur. Benliğini ve kimliğini koruyamayanlar yabancı bir uygarlık tarafından bastırılmış, susturulmuş, bedeninin kontrolünü kaybetmiş, birey olma ve bununla ilişkili olarak saygı görme hakkını yitirmiştir. Filmde bu etkileşimin nasıl başladığı, işgalin gerçekleştiği dönemde insanlarla uzaylılar arasında (gerçekleşmişse) nasıl bir savaşın olduğuna ilişkin belirti yoktur. Sanki bir gün yeni bir varlık türü ortaya çıkmış habersizce içine sızdığı benlikleri kontrol edip insanların bilinçlerini bastırılmış gibidir. Melanie'nin yaptığı gibi istila karşısında hala "insan" olanlar kaçmaktadır. Bir mağara içinde inşa ettikleri pastoral minik köy onlar için korunaklı bir sığınaktır.

Bununla birlikte Melanie'nin Wanda ile etkileşimi film boyunca bir tanışma, birbirini tanıma, önyargıları askıya alma biçiminde de ilerlemektedir. Film bu sesin gücünü Melanie'nin kendini bastırmaya çalışanlara karşı direnişi olarak sunsa da ilişkinin karşıt yönünden bakıldığında Wanda'nın bu tür bir iletişime açıklığı da bu diyalog için temel sağlamaktadır. Başta Wanda içindeki konuşan sese karşı şüpheli yaklaşır ama silik biçimde beliren geçmişin anıları Melanie'ye yönelik önce bir sempati sonunda empati geliştirmesine yol açar. Bu istilanın haksız olabileceğini görür, kendi türlerinde de en az insanlar kadar acımasız kişilerin olabileceğine dair endişeler duyar. Sık sık kafa karışıklığı yaşasa da biraz da çaresizce Melanie'nin kendini sürüklediği direnişçilerin mağarasına yolculuk eder. Buraya vardıklarında ve Melanie'nin akrabalarıyla karşılaştığında, Melanie de artık kendisinin eski ben olarak kavranmadığını, melez varlık olarak bir başkasının misafirliğinde artık eski ben olarak kabul edilmeyeceğini görerek kendini ötekileştirilmiş hisseder. Melanie ve Wanda'ya dönük şüpheler ancak aşk ile dengelenir. Tek bir bedende kendini gösteren iki benlik ve mağarada direnişçi iki farklı erkeğin (Jared ve Jake) bu bedende kendi sevgililerini arayışı bir ucu oldukça süresiz ve dengesiz bir aşk üçgeni oluşturmuştur. Wanda'nın Melanie'nin sevmediği Jake ile yaklaşması Melanie'nin yıkıcı biçimde bilince çıkmasına, kendi varlığını baskınlaştırmasına sebep olur. Freud şöyle der: "Haz nitelikli duyuların bir zorlayıcılığı yoktur, ama buna karşılık hoşnutsuzluk duyularının zorlayıcılığı en yüksek derecededir" (2011, p. 83). Bu durum Melanie için de geçerlidir ve hoşnutsuzluk duygusunun kaynağı olarak "sahte benlik" in merkezi Wanda'ya karşı harekete geçmektedir. Bu süreçte Wanda kendi türünün Avcı'sının aramalarına karşı insanlara yardım eder; onlar gibi ekip biçer. Melanie'nin kardeşi de ona karşı sevecenlik gösterirken, Wanda da onun hayatını kurtarmak için kendi hayatını riske atar. Dolayısıyla iyicil olmak, uysal olmak, içinde yaşamak durumunda olduğu grubun çıkarlarına göre hareket etmek demektir.

Wanda kendi türünün ruhlarının insan bedenlerinden vahşice çıkarıldığını ve ölüme gönderildiğini öğrendiğinde ağır bir travma yaşasa da film anlatısı bu konuyu bir denge noktasına ilerletmektedir. Wanda ilk başta "mutlak öteki" ve baskıcı güç olarak görünen bu "ruh"ların aslında bir istilacı değil, "ziyaretçi" olduğunu, onlara fırsat verildiğinde işkenceyle değil kendi iradeleriyle bedeni terk edeceklerini insanlara "gösterir". Temin edilen transfer kabıyla ruhlar bedeni sorunsuzca terk etmekte ve gitmektedir. Bu durum film anlatısında güçlü olanlar istilacı ruhlar değil de insanlarmış, istilacılar barışçıl biçimde gitmez ise hepsi zorla ve vahşice çıkartılacakmış, soykırımı uğrayacaklarmış gibi hissettirilmektedir. Bu betimleme çağcıl gerçekliğe daha uyumludur. Gerçekten de ruhlar insanlara göre daha nazik, daha kırılabilir ve naiftirler. İlk başta tersi söz konusuymuş gibi görünse de her an yerinden edilip yok edilme tehlikesinde olan bu ötekilerdir. Bu aşamada Wanda da kendini feda ederek ve bir başka bedene girmek istemeyerek, bir ruh kabının olmaması sebebiyle Melanie'nin bedeninden çıkmaya karar vermiştir. Film anlatısı bu aşamada Wanda'yı ölüme terk etmez. Kamera onun gözünden, birinci tekil şahısa geçerek hayata tekrardan göz açısını gösterir. Wanda bu duruma şaşırsa da mutludur. İnsanlar tarafından kabul edilip saygı görmektedir. Dışlanmak zorunda değildir. Kendisine artık yaşadığı bastırılmışlıktan uyanamayan, kısaca kendi olmaktan vazgeçmiş birinin bedeni sunulmuştur. Böylece o da artık bir başkasıyla sürekli konuşmak, onu bastırmaya çalışmaktan kurtulmuş, öteki olmaktan ve ötekileştirmekten kurtulmuştur. Böylece uzaylı tür için dünyada var olmanın koşulu insanlar için bir benlik ve kimlik tehdidi olmaktan vazgeçmesi, bunun yanı sıra "eğer varsa" kendi olmaktan vazgeçen

bir insanın bedeni vasıtasıyla bedenleşmedir. Sahip olduğu, dolayısıyla bir başkası tarafından sahiplik iddiasının olmadığı ve bedenleştiği bu bedende dilediğini yapabilir Wanda. Sevdiği kişiyle (Jake) birlikte olur, siyah elbiseler eşliğinde gece seferine çıkan çekirdek grubuyla birlikte sonsuz arayışlara girişebilir. Film anlatısı onların bu yolculuklarında yeni müttefikler bulacağını gösterir, dolayısıyla “direniş” büyümektedir mesajı verilmektedir. Aslında Wanda’dan beklenen Avcı gibi kendi türünün en kötücül örnekleri yenildiğinde bile kendi türüne karşı şüpheleri sürdürmesi, isyan hareketinde mücadelesini yürütmesidir. Başka ruhlar da benzer biçimde insanların tarafına geçmektedir. Kısaca öteki olmaktan vazgeçmek, ya da kurtulmak ancak insan merkezci bir dilin kültürel kapsamına dâhil oluş ile ilgilidir. Filmin yeni durumda önerdiği tek uzlaşma fiili olarak işgalcilerin koşulsuz biçimde bedenlerden çekilmesi, dolayısıyla kendi evlerine gitmesi, eğer varsa bastırılıp dönmeyen bedenlere (iyicil ve uysal) ruhların yerleştirilmesi olsa da fiiliyatta bu nasıl işleyecek belirsizdir. Ötekinin “içe katılması” dışında nasıl bir diyalog kurulacak bilinmez.

Film başta yoğun ikiliklere dayanıp, iyi ve kötü ayrımları yapsa da sonuna doğru kısmen bu ikiliklerden kaçınıp öteki kategorisindekilerin “benzerlik”lerine vurgu yapar. Buna karşın ötekinin mutlak biçimde “biz” insanlara benzemesi dışında bir çıkış yolu öneriyor görünmez. Fay’ın önerdiği biçimde çokkültürcü perspektifin öne sürdüğü ötekiye angaje olmayı, onu tanımayı, anlamayı, onu eylemleriyle tanıyıp buna göre tavır almayı öne çıkaracak bir gelişme olmaz. Şiddet sarmalı, kabalık, ekonomik dengesizlikler konusunda somut öneriler getirilmez. Yeniden bedenleşen insanların doğayla, toplumla nasıl ilişki kurması gerektiğine dair başta sunulan işgalin rasyonelleştirmelerine karşı bir cevap verilmez. Bu aşamada film bilimkurgu türünden uzaklaşıp genç bir ergenin gençliğe ve erişkinliğe geçişte yaşadığı kimlik bunalımını tartışmaya açar görünür. Porty kendilik konusunda şöyle demektedir:

“Bir şair olarak başarısızlığa uğramak –ve böylece Nietzsche açısından bir insan olarak başarısızlığa uğramak-, bir kimsenin kendisine dair başkalarının yaptığı betimleri kabul etmesi, önceden hazırlanmış bir programı yürürlüğe koyması ve olsa olsa önceden yazılmış şiirler üzerine zarif varyasyonlar yazması demektir. O nedenle, bir kimsenin neyse o olmasının nedenlerinin izlerini yuvasına kadar sürmesinin tek yolu, o kimsenin kendisinin nedenleri hakkında yeni bir dil içerisinde yeni bir öykü anlatmaktır” (Porty, 1995, p. 57).

Porty’nin bu sözleri çokkültürcü perspektifin özdüşünümselliğini çağrıştırmaktadır. Birbirini yok etmeden ve birbirine ayna tutarak, mutlak onaylama ve mutlak reddetmenin ötesinde, kendisi için hazırlanmış senaryoların ve rollerin oynanması, o kültürel kodların kabulü yerine, kendi hakkında, kendi dilinin varoluşu hakkında düşünmeyi gerektirmektedir. Bu açıdan ne Melanie ne de Wanda ötekiyle girdiği zorunlu etkileşimden kendisi hakkında yepyeni bir öz sorgulamayı sonuç olarak çıkarmamaktadır.

Film anlatısının örtük sonuçları yabancı uzaylı ruhların insan bedenlerine yerleşmesinde “dili” kabullenıştır. Bedene yerleştiklerinde ister istemez insan dilinin sınırlarıyla hareket edip onun getirdiği düşünme biçimini kabul ederler. Film bunu doğallık örüntüsü için sunmaktadır. Yutulma ve silinme yerine eritilme ve dâhil olma yüceltilmektedir. Farklılık ve benzerliğin dengesi yerine benzerliğin kutsanması söz konusudur. Turner’ın beden kırılganlığı üzerindeki vurgusu (2019, p. 244) hatırlandığında, beden farklı konakçılara bu açıklığının kendisi bir kırılganlık ve kimlik ve benlik üzerinde süreksizlik etkisi yaratan bir özellik olarak görmek mümkündür. Bu açıdan Wanda ve Melaine’yi bir araya getirebilecek olan bu kırılganlıktır; her an yerinden edilebilirliktir. Yerleşik hale gelememe, bedene ve nesnelere karşı mesafelilik, bastırılan ve bastırılan olabileceği karşısında daha mesafeli bir tutum uzaylı ve insanları bir araya getirebilecek bir dilin olanağını sunarken film bu kırılganlığı travmatik bir durum olarak kabul edip telafiye yoğunlaşmaktadır ve bedenleşme vasıtasıyla travmanın aşılacağı vurgusunu öne çıkarmaktadır. Bir arada barış içinde yaşamak oldukça ütöpik bir durum gibi görünse de ütopyanın süregelenleşmesine imkan tanıyan bir arada yaşamının temellerinin nasıl olacağıdır. İster uzaylı bir tür olsun isterse hemen aynı şehirde farklı kültürdeki insan, onları birbirini tanımaya itecek, yaklaştıracak, bu tanımada kendilerini tanıma ve sorgulamayı sağlayacak

unsurların ne olduğu konusu belirsiz kalmaktadır. Bununla birlikte filmin ötekiyle etkileşimin yarattığı travmatik sonuçları ve kaygıları yansıttığını söylemek mümkündür. Çağcıl, varoluşla alakalı en derin sorunların bilimkurgu vasıtasıyla dile getirilmesi (Sontag, 2015, p. 291) *The Host* filmi için de geçerlidir. Çağcıl toplumların en büyük sorunlarından birisi sürekli yerinden edilen milyonların yeni evlerinde bölgenin yerel insanlarıyla nasıl bir etkileşim kuracağıdır. Bununla birlikte film ötekiyle etkileşimin çok yönlü diyalektiğini tanımlamaktan oldukça uzaktır. Geraghty uzaylı istilası filmlerinin sıklıkla Amerikan toplumunun galaksinin haklı sahipleri olduğunu onaylayan filmler olarak görüldüğünü (2009, p. 20) belirtmektedir. *The Host* filmi de bu duruma bir istisna teşkil etmemektedir. Film istila olgusunu olmuş bitmiş bir şey olarak sunarken, ötekinin ehlileştirilmesi, içe katılması yoluyla onları Amerikan toplumun değerlerine katılmayı zorlamaktadır. Cuche'nin vurguladığı gibi "Azınlıkların bütün çabası bir kimlik edinmekte değil -çoğu durumda baskın grup onlara bir kimlik vermiştir-, kimliklerini kendi kriterleriyle tanımlama araçları edinmektir" (2013, p. 124). Filmde bu açıdan istilacı uzaylılara reva görülen de kimliklerini kendi kriterleriyle tanımlama araçlarının tümüyle ellerinden alınmasıdır. Filmde geniş bir değerler çatışmasından çok özellikle beden dahil mülkiyet ilişkilerine dönük mücadele öne çıkmaktadır. Sahiplik duygusunun yitimi, koruma, savunma bunun tipik örnekleri olarak belirirken, dünyada yaşamının yolu uzaylı türü için kendinden vazgeçip değerleri bir kenara bırakmakla aynı şeydir.

Sonuç

Suvin'in bilimkurguyu bilişsel yabancılaştırma edebiyatı olarak görmesiyle çokkültürcü perspektifin ötekiye angaje olmayı öğütleyen yaklaşımı arasında bir yakınsama bulmak mümkündür. Bilişsel yabancılaştırma edebiyatı olarak bilimkurgu verili olan karşısında mesafeli bir yaklaşım belirlemektedir ve farklılıklara, farklı olasılıktaki dünyalara açıklık sağlamaktadır. Olanı olması gereken olarak değil, olmuş ama değiştirilebilir olarak görmeyi getirdiği yeni perspektif hayal gücünü desteklerken ütopyacı bir bakışı da aktif duruma geçirmektedir. Bu bakımdan çokkültürcü perspektifin farklılıkları aynılaştırmadan ve herkesi aynı potada eritmeye çalışmadan ötekiye angaje olmayı öğütlemesi, tanıma ve tanımayı salık vermesi, çarpıcı karşılaşmalarla benlik ve kimliği sürekli biçimde özdüşünümle sorgulaması yaratıcı bir etkinlik olarak görmek mümkündür. "Barış içinde bir arada yaşam" fikri ilk bakışta oldukça iyicil görünse de hemen tüm farklılıkların aynı potada eritildiği bir ilişki zedeleyici, yıkıcı ve aslında "yutulma" tehlikesinin ete kemiğe bürünmesidir. Kimlik ve benliği bir sabitlikler değil de yapılandırılmış ve yapılandırılmaya devam edilen şema ve ağlar olarak gördüğümüzde ötekiyle etkileşim yıkıcılık değil yepyeni ve yapıcı ilişkiler kümesinin oluşumuna olanak sunmaktadır. *The Host* filmi bu konuda oldukça ketumdur. Film kimliğin süreksizliğini, bedenin sahiplik duygusunun yitimi konusunda hem metaforik düzeyde hem de yakın gelecekteki olası durumlara dair yaratıcı bir betimleme sunsa da insan ve öteki için bu türden bir bedensizleşmenin getirdiği yeni fırsatlardan çok konunun yaratacağı kaygı ve travmalara yoğunlaşmış görünmektedir.

Bedenin kırılğanlığı bedene karşı mesafelilik ve yepyeni bir ortak dil yaratma potansiyeli taşıırken bedenleşme için yapılan savaş, bitmek bilmeyen sahiplik nosyonları kimliği bir sabitlikler olarak kavramaya yol açmaktadır. Film bu açıdan çokkültürcü perspektifin ideallerinden oldukça uzak sayılsa da ötekinin insanın yanı başında olması, onunla bir iç ses olarak sürekli konuşması ve kısmen de olsa etkileşimlere olanak veren bir durumu betimlemesi oldukça önemlidir. Buna karşın film dili bedenleşme ve bedensizleşmenin sunabileceği yeni dil olanaklarına ilgisizdir. Benliğe dönük sahiplik söylemlerinin geçersizliği, uzaylılara ait görünen nezaket, şiddet karşıtlığı ve barış, temel ihtiyaçların giderilmesinde açıklık gibi konularda ise film ütopyik durumu tartışıyor/olumsuzluyor görünmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı:

Makale yazarı herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Kaynakça

- Apocalypse (2021). Cambridge Dictionary. <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6z%C3%BCk/ingilizce/apocalypse>
- Beden (2021). Güncel Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik İnşası*. Ankara: Aşina Kitaplar.
- Blaustein, J. (Yapımcı). Wise, R. (Yönetmen). (1951). *The Day the Earth Stood Still* [Sinema Filmi]. ABD: Twentieth Century-Fox
- Body Snatcher* (2021). Cambridge Dictionary. <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6z%C3%BCk/ingilizce/body-snatcher>.
- Booker, M. K. (2006). *Alternate Americas: Science Fiction Film and American Culture*. London: Praeger.
- Bowie, M. (2007). *Lacan*. (Birinci Baskı). (Şener V. P., Çev.). Ankara: Dost.
- Boz, M. (2018). *2000 Sonrası Amerikan Post-Apokaliptik Bilimkurgu Sinemasında Kıyamet İdeolojisi*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Boz, M. & Takımcı, D. (2019). *Amerikan Post-Apokaliptik Bilimkurgu Sinemasında Kıyamet İdeolojisi (1924-2000)*. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (31), 377-403. DOI: 10.31123/akil.591331.
- Buker, D. M. (2002). *The Science Fiction and Fantasy Readers's Advisory*. Chicago: American Library Association.
- Cornea, C. (2007). *Science Fiction Cinema Between Fantasy and Reality*. Edinburgh: Edinburgh University
- Cuche, D. (2013). *Sosyal Bilimlerde Kültür Kavramı*. (Birinci Basım). (Arnas, T., Çev.). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Descartes, R. (2013). *Söylem, Kurallar, Meditasyonlar*. (Yardımlı, A., Çev.). İstanbul: İdea.
- Fay, B. (2005). *Çağdaş Sosyal Bilimler Felsefesi*. (2. Baskı). (Türkmen, İ., Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Freud, S. (2000). *Psikanaliz Üzerine*. (Şipal K., Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Freud, S. (2011). *Haz İlkesinin Ötesinde Ben ve İd*. (Üçüncü Basım). (Babaoğlu, A., Çev.). İstanbul: Metis.
- Geraghty, L. (2009). *American Science Fiction Film and Television*. (First Publishing). Oxford, New York: Berg
- Hannay, A. (2013). *Kierkegaard*. (I. Basım). (Nirven N., Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Hastalık (2021). Güncel Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Hood, B. (2019). *Benlik Yanılsaması: Sosyal Beyin, Kimliği Nasıl Oluşturur*. (Özdemir, E., Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Laing, R. D. (2012). *Bölünmüş Benlik*. (Akça, E., Çev.). İstanbul: Pinhan.
- Mead, G. H. (2019). *Zihin, Benlik ve Toplum*. (1. Baskı). (Erdem, Y., Çev.). Ankara: Heretik Yayın.

- Merleau-Ponty, M. (2020). *Algının Fenomenolojisi*. (2. Baskı). (Sarıkartal, E. & Hacımuratoğlu, E. Çev.). İstanbul: İthaki.
- Meyer, S., Schwartz, P. M., Schwartz, S., Wechsler, N. (Yapımcı), Niccol, A. (Yönetmen). (2013). *The Host* [Sinema Filmi]. ABD: Chockstone Pictures, Nick Wechsler Productions, Silver Reel
- Mirisch, W. & Wanger, W. (Yapımcı). Siegel, D. (Yönetmen). (1956). *Invasion of the Body Snatchers* [Sinema Filmi]. ABD: Allied Artists Pictures, Walter Wanger Productions
- Pinkard, T. (2012). Hegel. (1. Basım). (Albayrak, M. B., (Çev). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür.
- Platon (2010). Diyaloglar. Kharmides ya da Bilgelik Üstüne. (7. Basım). (Gökçöl, T. Çev.). İstanbul: Remzi. Ss. 295-327.
- Porty, R. (1995). Olumsuzluk, İroni ve Dayanışma. (Küçük, M. & Türker, A., Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Randall, W. L. (2014). Bizi "Biz" Yapan Hikayeler. (İkinci Basım). (Kaya, Ş.S. Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Revel, J. (2012). Foucault Sözlüğü. (1. Baskı). (Urhan, V. Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Sağlık (2021). Güncel Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Sanders, M. Steven (2008). *Picturing Paranoia. Interpreting Invasion of the Body Snatchers. The Philosophy of Science Fiction Film*. (Steven M. Sanders, Ed.). Kentucky: University of Kentucky Press. ss. 55-72.
- Shelley, M. (2017[1818]). *Frankenstein*. (1. Baskı). Çağlayan, S. (Çev.). İstanbul: İletişim
- Sontag, S. (2015). *Yoruma Karşı*. (Birinci Basım). (Akinhay, O. Çev.). İstanbul: Agora Yayınları.
- Suvin, D. (1979). *Metamorphoses of Science Fiction*. New Haven and London: Yale University
- Turner, B. S. (2019). *Beden ve Toplum. Sosyal Teoride Arayışlar*. (Kaya, İ. & Bulut, M. B. Çev.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Zizek, S. (2011). *Kırılğan Temas*. (3. Basım). (Birkan, T. Çev.) İstanbul: Metis.